

Miljö- och jordbruksutskottets yttrande 2022/23:MJU1y

Sveriges genomförande av Agenda 2030

Till finansutskottet

Finansutskottet har gett bl.a. miljö- och jordbruksutskottet tillfälle att yttra sig över regeringens skrivelse 2021/22:247 Sveriges genomförande av Agenda 2030 och de följdmotioner som väckts med anledning av skrivelsen i de delar som berör utskottets beredningsområde.

Miljö- och jordbruksutskottet har beslutat att yttra sig över skrivelsen och över motionerna 2021/22:4769 (M) yrkande 1 och 2021/22:4768 (V) yrkande 8 i de delar som rör utskottets beredningsområde.

Utskottet anser att finansutskottet bör avstyrka motionsyrkandena och föreslå att riksdagen lägger skrivelsen till handlingarna.

I yttrandet finns en avvikande mening (V).

Utskottets överväganden

Sveriges genomförande av Agenda 2030

Bakgrund

Förenta nationernas (FN:s) generalförsamling antog i september 2015 resolutionen Agenda 2030 för hållbar utveckling (A/RES/70/1). Agendan är en handlingsplan med mål för omställning till ett hållbart samhälle för människorna, planeten och välbefindandet.

Agenda 2030 består av en politisk deklaration, medel för genomförande, ett ramverk för översyn och uppföljning samt 17 globala mål med 169 delmål för hållbar utveckling. Agendan ska bidra till en socialt, ekonomiskt och miljömässigt hållbar utveckling där ingen ska lämnas utanför. Jämställdhet och partnerskap ska integreras i alla målen. De globala målen ska vara uppnådda till 2030 i världens alla länder, med hänsyn till varje lands nationella förutsättningar.

I december 2020 antog riksdagen en proposition om Sveriges genomförande av Agenda 2030 (prop. 2019/20:188, bet. 2020/21:FiU28, rskr. 2020/21:154). I propositionen presenterar regeringen inriktningen för arbetet med att genomföra Agenda 2030 och de globala målen för hållbar utveckling. Propositionen innehåller ett övergripande mål som förankrar och tydliggör Sveriges åtagande:

Sverige ska genomföra Agenda 2030 för en ekonomiskt, socialt och miljömässigt hållbar utveckling genom en samstämmig politik nationellt och internationellt. Genomförandet ska präglas av agendans princip att ingen ska lämnas utanför.

Skrivelsen

I skrivelse 2021/22:247 Sveriges genomförande av Agenda 2030 redogörs för det samlade arbetet med att genomföra Agenda 2030 och de globala målen för hållbar utveckling. Vidare görs en bedömning av måluppfyllelsen för agendans delmål. För ett antal utvalda områden inom vart och ett av de 17 målen görs också en fördjupad redogörelse.

Skrivelsen ger också en överblick över det arbete som bedrivs med bäring på samstämmighet mellan politikområden. I skrivelsen konstateras att Sverige har flera pågående initiativ som bidrar till både det nationella och det globala genomförandet av Agenda 2030 och de globala målen för hållbar utveckling. Samtidigt redovisas att Sverige fortfarande har utmaningar kopplade till agendans genomförande, och det anförts att arbetet därför kommer att intensifieras för att stärka samordningen och uppföljningen, både på nationell och på global nivå.

Motionerna

I kommittémotion 2021/22:4769 av Elisabeth Svantesson m.fl. (M) yrkande 1 anförs att regeringen i nästa resultatskrivelse bör bedöma måluppfyllelsen i samtliga av Agenda 2030:s 169 delmål, även i de fall där data och statistik är bristfälliga. Enligt motionärerna är det en betydande väg kvar för Sverige innan målen är uppnådda.

Enligt kommittémotion 2021/22:4768 av Ali Esbati m.fl. (V) yrkande 8 bör regeringen återkomma till riksdagen med en samstämmig politik för hållbar utveckling nationellt där målkonflikter med negativ påverkan på genomförandet av Agenda 2030 synliggörs för att kunna förhindra dem. Motionärerna anser att samstämmighet för hållbar utveckling är en förutsättning för nationellt genomförande av Agenda 2030.

Utskottets ställningstagande

Inledningsvis vill utskottet framhålla att arbetet för att nå de globala målen för hållbar utveckling i Agenda 2030 är mycket angeläget. Det är åtta år kvar till dess att Agenda 2030 ska vara genomförd. Framsteg har gjorts både på nationell nivå och på den globala nivån, men det behövs ökade insatser för att uppnå målen. Den globala covid-19-pandemin, krig, konflikter och klimatförändringar är utmaningar som försvårat genomförandet av agendan och som måste adresseras framöver. Det kommer enligt utskottets mening att krävas kraftfulla multilaterala åtgärder och en omställning av samhället för att hantera flera av de globala och komplexa utmaningarna. Som anförs i skrivelsen har Sverige ett gynnsamt läge att genomföra Agenda 2030 och goda förutsättningar att vara ledande i detta arbete, både på nationell nivå och på global nivå.

Utskottet konstaterar att för många av delmålen behöver ytterligare åtgärder vidtas för att de ska nås. För flera av delmålen saknas det data för att ens kunna göra en målbedömning. Utskottet noterar bl.a. följande:

- Möjligheten att nå mål 12 om hållbar konsumtion och produktion försvåras av att det fortfarande konsumeras långt mer än vad planeten klarar av.
- För att mål 13 om att bekämpa klimatförändringarna och deras konsekvenser ska kunna nås behöver bl.a. utsläppen av växthusgaser fortsätta att minska kraftigt både nationellt och globalt.
- När det gäller mål 14 om hav och marina resurser behöver ytterligare åtgärder vidtas för att nå ett hållbart nyttjande av bestånden av fisk och skaldjur. För flera av delmålen under detta mål saknas fortfarande data för uppföljning.
- Trots att det görs stora insatser för att hejda förlusten av biologisk mångfald genom att bl.a. skydda, återställa och främja ett hållbart nyttjande av landbaserade ekosystem och hållbart bruka skogar återstår stora problem med att nå mål 15 om ekosystem och biologisk mångfald.

Utskottet ser med oro på att den biologiska mångfalden minskar i allt snabbare takt över hela världen och kan inte nog understryka vikten av att det vidtas åtgärder för att säkerställa fungerande ekosystem.

Vidare är det enligt utskottets mening nödvändigt med uppföljning och utvärdering för att kunna säkra måluppfyllelsen. Det är därför angeläget att utveckla och tillgängliggöra statistik för uppföljningen av Sveriges genomförande av Agenda 2030. Utskottet noterar att detta behov även lyfts fram i skrivelsen.

Utskottet vill framhålla att kärnan i det riksdagsbundna målet för Agenda 2030 är en samstämmig politik, både nationellt och internationellt. Det är viktigt att mål- och intressekonflikter synliggörs och hanteras för att en hållbar utveckling ska främjas på samtliga politikområden. Utskottet noterar att behovet av ett mer samstämmigt genomförande av Agenda 2030 också lyfts fram i skrivelsen. Det är enligt utskottets bedömning positivt att det i skrivelsen aviseras att arbetet för att stärka samordningen och uppföljningen, både på nationell och på global nivå, ska intensifieras och att den fortsatta utvecklingen av en samstämmig politik för hållbar utveckling är en central del i detta arbete.

Slutligen vill utskottet framhålla att arbetet för en hållbar utveckling kommer att behöva bedrivas kraftfullt på alla områden även efter 2030. Världen står inför globala utmaningar som kräver gemensamma lösningar och en bred samverkan på både nationell nivå och global nivå.

Därmed anser utskottet att finansutskottet bör avstyrka motionerna 2021/22:4768 (V) yrkande 8 och 2021/22:4769 (M) yrkande 1 och föreslå att riksdagen lägger skrivelsen till handlingarna.

Stockholm den 25 oktober 2022

På miljö- och jordbruksutskottets vägnar

Emma Nohrén

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Emma Nohrén (MP), Kjell-Arne Ottosson (KD), Martin Kinnunen (SD), Anna-Caren Säterberg (S), Joakim Järrebring (S), Staffan Eklöf (SD), Malin Larsson (S), John Widegren (M), Tomas Kronståhl (S), Elsa Widding (SD), Jytte Guteland (S), Kajsa Fredholm (V), Stina Larsson (C), Beatrice Timgren (SD), Helena Storckenfeldt (M), Marlène Lund Kopparklint (M) och Jakob Olofsgård (L).

Avvikande mening

Sveriges genomförande av Agenda 2030 (V)

Kajsa Fredholm (V) anför:

Sverige har i många avseenden kommit en bra bit i omställningen till ett hållbart samhälle i enlighet med Agenda 2030. Samtidigt ser vi också att utvecklingen går åt fel håll på en rad väsentliga områden, med exempelvis ökad ekonomisk ojämlikhet, tydliga klasskillnader inom hälsa samt de nationella klimat- och miljömålen som inte går att nå med nuvarande styrmedel och åtgärder. Takten i omställningsarbetet behöver öka och ambitionsnivån höjas.

Grunden för svensk utvecklingspolitik är Sveriges politik för global utveckling (PGU). Trots att det har gått nästan 20 år sedan en enig riksdag antog propositionen Gemensamt ansvar – Sveriges politik för global utveckling och därigenom slog fast att svensk politik måste vara samstämmig, dvs. att alla politikområden måste bidra till att uppfylla utvecklingspolitikens mål om rättvis och hållbar global utveckling, är det dock uppenbart att svensk utvecklingspolitik fortfarande inte är samstämmig. De stora målkonflikterna och hindren för en kraftfull utvecklingspolitik kvarstår och samtliga regeringar har misslyckats med att presentera konkreta förslag på hur de ska hanteras.

Här kan bl.a. vapenexporten, skatteflykten och EU:s jordbrukspolitik nämnas. Under innevarande mandatperiod har även regeringarna tagit eller aviserat politiska beslut som går rakt emot målen i PGU. Oviljan att stå bakom offentlig land-för-land-rapportering på EU-nivå, avtalet med Turkiet för att stoppa människor på flykt, åtstramningarna av de svenska asyllagarna, exportsatsningar riktade till diktaturer, försäljningen av Vattenfalls kolgruvor och den otillräckliga lagstiftningen för att begränsa vapenexport till diktaturer är några av dem.

Agenda 2030 handlar dock inte enbart om global utvecklingspolitik, utan åtagandena i handlingsplanen gäller såväl nationellt som globalt. Även i svensk inrikespolitik finns i dag stora målkonflikter med negativ påverkan på genomförandet av Agenda 2030. Det handlar bl.a. om skattesänkningar för välbeställda som riskerar att urholka välfärden och leda till ökad ojämlikhet, målet om ekonomisk tillväxt i relation till agendans mål om att vidta omedelbara åtgärder för att bekämpa klimatförändringarna och konsekvenserna av dessa, målet om hållbara konsumtions- och produktionsmönster samt förändringen av arbetsrätten i relation till agendans mål om anständiga arbetsvillkor för alla, för att nämna några uppenbara inrikespolitiska målkonflikter. Om Sverige vill kunna föregå med gott exempel i det internationella arbetet med genomförande av Agenda 2030 och med trovärdighet kunna driva frågorna internationellt bör regeringen även visa på arbetet med målkonflikter på det nationella planet.

Samstämmighet för hållbar utveckling är en förutsättning för nationellt genomförande av Agenda 2030. Sverige behöver därför ett övergripande mål för hållbar utveckling med en samstämmig politik för hållbar utveckling i vilken mänskliga rättigheter och planetens gränser respekteras. En samstämmig politik för hållbar utveckling handlar om att politik inom flera områden samverkar. Det är därför avgörande att målkonflikter med negativ påverkan på genomförandet av Agenda 2030 synliggörs för att kunna förhindras. Regeringen bör således återkomma till riksdagen med en sådan politik.

Mot bakgrund av det som anförts ovan anser jag att finansutskottet bör tillstyrka kommittémotion 2021/22:4768 av Ali Esbati (V) yrkande 8.